

ZELENI DREGLJAJ

KONTEKST

Leta 2020 je program Združenih narodov za okolje (UNEP) začel inovativen program za univerze, poimenovan »Green Nudges«, ki je osredotočen na izvajanje ciljev trajnostnega razvoja. Cilj programa je navdušiti 200 milijonov študentov za okolju prijazne navade.

Gre za prvi program UNEP, ki temelji na vedenjski znanosti in teoriji dregljaja, osredotoča pa se na spremembo človeškega vedenja. Uporaba zelenih dregljajev neposredno podpira cilje trajnostnega razvoja in Pariški sporazum o podnebnih spremembah (2015). Za spreminjanje vedenja in delovanja obstaja veliko različnih pristopov – od uveljavljanja predpisov do zagotavljanja informacij. Teorija dregljaja pa gre še korak dalje in temelji na razumevanju psihologije odločanja. Projekti, kot je Zeleni dregljaj, so ključni za razširitev družboslovne perspektive na področju trajnostnega vedenja. Vedenjske znanosti, kot osnova za teorijo dregljaja, omogočajo razumevanje psihologije odločanja. Za spodbujanje zelenega vedenja se ustvari »okolje izbire«, ki upošteva človeške kognitivne pristranskosti.

Sodelovanje vedenjskih znanosti s pristopi oblikovalskega mišljenja omogoča inovativno reševanje trajnostnih vprašanj in sprejemanje boljših odločitev, saj lahko privede do radikalnih zamisli in ustvarjanja vrednosti na različnih področjih. V tem kontekstu so lahko dregljaji, skupaj z drugimi pristopi, učinkovit način spreminjanja okoljskega vedenja. Pri tem je pomembno upoštevati etične vidike, še posebej informiranost ciljne populacije o namenu dregljajev in transparentnost do ciljne populacije.

ZELENI DREGLJAJ

Program so zasnovale in ga izvajajo članice Univerze v Ljubljani:

AKADEMIJA ZA LIKOVNO UMETNOST
IN OBLIKOVANJE

(Oddelek za industrijsko in unikatno oblikovanje, Oddelek za oblikovanje vizualnih komunikacij)

FILOZOFSKA FAKULTETA
(Oddelek za psihologijo, Laboratorij za kognitivno nevroznanost)

PEDAGOŠKA FAKULTETA
(Center za kognitivno znanost)

FAKULTETA ZA ELEKTROTEHNIKO
(Laboratorij za meroslovje in kakovost)

Vodja projekta: Jure Miklavc
Skupina raziskovalcev: Katarina Babnik, Petra Černe Oven, Gregor Geršak, Žan Lep, Renata Marčič, Andraž Matkovič, Anja Podlessek, Barbara Predan, Toma Strle
Strokovna sodelavka za projekte ULTRA na UL ALUO: Anja Lavrič

Oblikovanje: Studio Kruh
Lektura: Jezikovna zadruga Soglasnik

Naklada: 200 izvodov

Izdajateljica: Akademija za likovno umetnost in oblikovanje Univerze v Ljubljani
Zanjo: prof. Alen Ožbolt

Ljubljana, januar 2025

Pridružite se nam na poti gradnje trajnostnega jutri!

Več informacij: Jure Miklavc
jure.miklavc@aluo.uni-lj.si

SODELUJOČE RAZISKOVALNE ORGANIZACIJE

PROJEKT SOFINANCIRATA

Republika Slovenija, Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in inovacije ter Evropska unija – NextGenerationEU.

KAJ JE ZELENI DREGLJAJ?

Zeleni dregljaj je interdisciplinarni projekt vseživljenjskega učenja in mikrodokazil. Zasnovale smo ga štiri članice Univerze v Ljubljani (Akademija za likovno umetnost in oblikovanje, Filozofska fakulteta, Pedagoška fakulteta in Fakulteta za elektrotehniko), ki pokrivamo strokovna področja oblikovanja, psihologije, kognitivne nevroznanosti, meroslovja in kakovosti. Pojem »dregljaj« [angl. *nudge*] sta popularizirala ameriška znanstvenika Richard H. Thaler in Cass R. Sunstein v knjigi *Nudge: Improving Decisions about Health, Wealth, and Happiness* in govori o tem, kako lahko nevsiljivo spodbudimo želeno vedenje.

V Sloveniji je projekt *Zeleni dregljaj* prvi program vseživljenjskega učenja, kjer lahko pridobite izobrazbo o vedenjski znanosti in teoriji dregljaja, ki spodbuja okolju prijazne trajnostne odločitve. Temelji na konceptih vedenjske znanosti, ki jih dopolnjuje kreativen pristop oblikovalskega mišljenja. V projektu bomo raziskovali, kako lahko preišljeni dregljaji ustvarijo velike spremembe v vsakdanjem vedenju posameznika, organizacije ali podjetja ter kako lahko razvijamo produkte in storitve, ki bodo etično omogočili bolj trajnosten svet.

Prvi program vseživljenjskega učenja v Sloveniji na področju vedenjske znanosti in teorije dregljaja.

POLETNA ŠOLA ZELENI DREGLJAJ

Poletna šola »Oblikovanje zelenih dregljajev« (3 ECTS) združuje teorijo in prakso na področju zelenega vedenja. Razdeljena je na dva glavna sklopa. Prvi se osredotoča na pridobivanje znanja in osnovnih razumevanj konceptov, drugi pa na praktično uporabo strategij, tehnik in veščin zasnove, oblikovanja in evalvacije zelenih dregljajev. Poletni šoli bomo izvedli poleti leta 2024 in 2025.

KAJ PRIDOBITE Z ZELENIH DREGLJAJEM?

- sodelovanje s strokovnjaki s področja vedenjskih znanosti in oblikovanja
- raziskovanje novih pristopov k spodbujanju okolju prijaznih odločitev
- uporabne veščine za oblikovanje trajnostnih rešitev v praksi
- priložnost, da soustvarjate in oblikujete pozitivno spremembo v svetu

KOMU JE POLETNA ŠOLA ZELENI DREGLJAJ NAMENJENA?

- nevladnemu sektorju
- gospodarstvu
- zainteresirani javnosti
- javnemu sektorju
- kulturnemu in kreativnemu sektorju
- aktivnim študentom

POGLED NAPREJ

Cilj projekta je postati gonilna sila sprememb, saj bodo zbrana znanja udeležencem omogočila vključevanje v okoljsko ozaveščene prakse in trajnostne življenjske izbire. Zeleni dregljaj ni le projekt; je premik v trajnostno usmerjeno prihodnost, ki bo oblikovala naslednje generacije voditeljev in odločevalcev, ter je izziv za inovativne mislece in ustvarjalce. Skupaj bomo oblikovali rešitve, ki ne spremenijo le vedenja, ampak tudi svet okoli nas.

Kaj bomo počeli?

- 3x teoretični sklopi
- 1x praktično naravnan sklop
- evalvacija in oblikovanje smernic

V teoretičnem sklopu bomo prek predavanj obravnavali kompleksnost vedenja, odločanja in spreminjanja vedenja s področja širšega konteksta vedenjskih znanosti, znanosti o odločanju in okoljskih znanosti. Razpravljali bomo o modelih spreminjanja vedenja, dejavnikih, ki vplivajo na spremembo vedenja, ter o vlogi arhitekture okolja pri tem.

V drugem delu bomo raziskali dejavnike, ki vplivajo na zeleno odločanje, vključno z motivacijo, dojemanji, stališči in družbenimi vplivi, osebnostjo in okoljem zelenega uporabnika, ter pridobili znanje o poteku procesa odločanja in dejavnikih, ki nanj vplivajo. Pri tem bo poudarek namenjen raznolikosti interdisciplinarnega raziskovanja. Naučili se bomo, kako lahko v te procese umestimo zelene dregljaje: kako jih oblikujemo, na kakšne mehanizme moramo biti pozorni in kako jih etično implementiramo.

Tretji del teoretičnega sklopa bo osredotočen na raziskovalno metodologijo za ugotavljanje potreb in za evalvacijo učinkov – od kvantitativnega do kvalitativnega raziskovanja, ki se uporablja

na področju zelenih pristopov, pri čemer se bomo oprli na ustrezne metodologije za posamezna raziskovalna vprašanja načrtovane raziskave in uporabljali metode, kot sta etnografska raziskava in hitro prototipiranje.

V praktično naravnem sklopu bomo prešli na teren in se posvetili oblikovanju, izvajanju ter evalvaciji zelenih dregljajev. Povedano drugače: delali bomo na konkretnem primeru vedenjskega oblikovanja. Identificirali bomo problem, določili cilje trajnostnega vedenjskega oblikovanja in prek hitrega prototipiranja in iteracij oblikovali dregljaj.

Istočasno bomo načrtovali postopek evalvacije ukrepa in izvedli evalviranje, vključno z objektivnimi meritvami in vprašalniki, izkoristili osnove psihometrije ter opazovali vedenje in doživljanje udeležencev. Poleg tega bomo razpravljali o promociji izdelka ali storitve, trajnostni zasnovi ter pravnih in etičnih vidikih. Zbrane podatke bomo evalvirali, oblikovali relevantne ugotovitve in jih v naslednji fazi podali kot zaključke s smernicami za izboljšavo prototipa.

Kaj se lahko naučite?

Delavnica bo udeležencem omogočila razumevanje temeljnih konceptov, teorij in razvoja področja vedenjskega oblikovanja. S pomočjo prepoznavanja vloge dregljajev pri zelenem vedenju bomo zaobjeli tako teorijo kot prakso na področju odločanja in vedenja, prek poglobitve v številne vidike vedenjske znanosti.

Celoten program poletne šole udeležencem omogoča bogato kombinacijo teoretičnega znanja in praktičnih izkušenj z razvojem trajnostnih rešitev in inovativnih strategij na področju zelenega vedenja.

- Udeleženci bodo:
1. razumeli, kako lahko zeleni dregljaji vplivajo na uporabnike
 2. pridobili zavedanje o etičnih vprašanjih ter strategijah za vzpostavljanje zaupanja uporabnikov in etično uporabo dregljajev
 3. pridobili konkretne veščine za uporabo različnih pristopov k oblikovanju in implementaciji dregljajev
 4. znali uporabljati različne osnovne raziskovalne pristope za evalvacijo učinkov dregljajev
 5. razumeli vpetost projektov v odnose med različnimi strokami, tržiščem, tehnologijo, uporabniki, družbo in okoljem na ravni od nizko do srednje kompleksnih
 6. znali izvajati osnovne analize, sinteze ter načrtovanje rešitev
 7. poučeni o temeljnih komunikacijskih veščinah v strokovnem interdisciplinarnem timu
 8. znali kritično ocenjevati rezultate in znali posredovati priporočila za nadaljevanje projekta, ki ga bodo izvedli in predstavili v zastavljenem časovnem okviru
- Pridružite se nam na poti gradnje trajnostnega jutri!